

Amina Kovačević,
apsolvent Pravnog fakulteta u Tuzli
Druga nagrada na konkursu Fonda "Bošnjaci" Sarajevo

Zašto pišem? Zašto pišem ja, tek postali tinejdžer, četrnaestogodišnjak tvrdoglave naravi? Neki su tu moju tvrdoglavost pripisivali pubertetu, neki nasljednoj lozi - da li sad s mamine ili babine strane - mišljenja su se razilazila, ali mislim da je nena znala istinu. Uvijek bi kazala: „Gruda koja te hrani, ta te i odgaja. Pusti priče, dijete, ti si samo Bosanac i ništa ti ne fali.“ Svi bi se nasmijali na naninu konstataciju, malo prokomentirali i nastavili za svojim poslom.

Zašto pišem? Pišem da ne zaboravim. Pišem da mi ne pobjegne misao. Pišem... Pišem zato što volim. Pišem da kažem. Niko ne zna koliko vrijedi moja mladanačka riječ za i protiv nečega. Možda nekima i ne vrijedi, ali one koji je uvažavaju sada zapamtit ću pa ću i ja njihovu uvažavati i poštovati "sutra", kad porastem. I zato jedva čekam da porastem i da me ozbiljnije shvate i čuju moju priču. A ona počinje i završava se ovdje, na pragu starih basamaka neninih, čija nam škripa najavi dolazak svakog gosta. Kako su samo lijepi ti basamac! Na prvi pogled izgledaju obično, ali kad kreneš ka ulaznim vratima i staneš na prvi basamak, on škripne i mahinalno se rukom uhvatiš za ogradu, da li zbog straha od iznenadne škripe ili čisto iz navike. Pod rukom osjetiš ručni rad rahmetli djeda iz kojeg izvire ljubav i toplina dobrodošlice za svakog gosta, musafira. Djed i nena bi uvijek govorili da musafir donosi berićet u kuću i da je kuća u kojoj nema musafira kuća duhova, tu ljudi ne mogu biti sretni. Musafirovi su smatrali svakog gosta, ne samo putnika ili nekoga iz daleka.

Nije mi to bilo sasvim jasno tada, ali sam znao da je kod nas, pošto smo živjeli sa djedom i nanom, kuća uvijek bila puna. Nekad mi je to i smetalo, sva ta galama i priča, nerijetko i babina pjesma uz djedovu šargiju, pa sam želio da odu negdje drugo da malo posjede, ali kada sam gledao kako su moji nekako ozbiljni i tužni kada su sami, svi "musafiri" postali su mi dragi, jer su sa sobom donosili radost, smijeh i nekakvo olakšanje u kuću, ili, što bi nena rekla, berićet. Ta riječ berićet najljepše zvuči i opisuje to stanje, iako mi nikad nisu u potpunosti objasnili njeno značenje. Znam da bi ujutro rano nena uvijek prva ustala i širom otvorila ulazna vrata, da uđe berićet, rekla bi. Onda bi djed izašao da nahrani Crvenku, djedovu, i našu kravu - ovdje se sve zvalo naše - njeno tele i kokoši. Za to vrijeme bi se skuhalo kahva koja bi uzmirisala cijelu kuću i avliju, pošto su zbog berićeta vrata i dalje bila otvorena. Ja bih ustao i otrčao za djedom u štalu da obiđem svoje tele. Djed bi me puštao da ga milujem i to su mi bili najljepši trenuci.

Od tad su mi ostali dragi ti basamac, posebno ograda koju je djed dugo vremena radio i doradivao, ni sada nema ljepše u selu. Ograda je od drveta, kao i basamac, ali je svaki stup posebno urađen, sa posebnim detaljima: puno debelo drvo - tako bi moji roditelji to znali opisivati - a ja sam oko svakog primjećivao istu izradu tankim djedovim nožićem. Nikad mi nije bilo jasno kako je uspio sve to izraditi sam, tako lijepo i precizno. On mi je jednom prilikom rekao da je to sitno što rezbari po drvetu zapravo njegov muhur, ili pak, pečat, potpis, pa zato uvijek uspije isto da ga napiše, tj. zapečati, odnosno ureže, a lijepo je, kaže, jer samo kad čovjek nešto voli i želi uraditi kako treba, uloži ljubav koja je potrebna u svakom poslu za uspjeh, a onda će kao rezultat i ubrati plodove te ljubavi i truda. „A šta drugo bi bili plodovi ljubavi i truda do ljepota djela i sama ljubav kao konačnica?!“ - ponosno bi završavao djed svoje priče uvijek istim riječima. Ja sam mu vjerovao, jer djed nikad ništa nije slagao.

Nena je pomalo bila u djedovoj sjeni, nije se puno isticala, ali kada je on preselio, tada su mi lijepo objasnili i ja sam shvatio, da djed sada živi u drugoj kući na ahiretu. Objasnili su mi i da ćemo tamo svi poslije "preseljenja" izgraditi nove kuće kad napustimo ove sadašnje, ali da moramo ovdje skupiti materijal za njih, građu. Mama je rekla da je građa za moju kuću tamo poslušnost dragome Allahu i njoj

i babi - roditeljima mojim. Kada sam je pitao je li ista građa i za njenu kuću tamo, ona se nasmijala i rekla da jeste, ali da ona pored toga mora još slušati i moga oca, svoga muža, a babo se na to zadovoljno nasmijao i zagrlio je. Uvidio sam da je moja mama zaista mudra i dobra žena. Mama i babo bi je uvijek kroz smijeh govorili da ona "vlada iz sjene", da je zapravo ona glavna, a babo bi još dodao da i mama brzo uči od nje, na što bi se svi ponovo nasmijali i nastavljali razgovor.

Uvijek mi je prijala ta zdrava atmosfera u kući, sa puno smijeha i malo prostora za brige, ili sam to bar ja tako osjećao. Moji kažu da me je nena stavila u bešiku i dala mi ime. Zovem se Alem, a nena kaže da je to ime odabrala da bih svašta znao, kada već ona nije znala čitati i pisati. Mada mi je uvijek bilo čudno kako tako pametna žena ne zna čitati, pitao sam se kako je uspjela onda naučiti sve one priče i zapamtiti toliko stvari. A uvijek je imala i poneki savjet za moje roditelje i oni bi, nekad odmah, ali češće nešto kasnije, govorili kako su je trebali poslušati, pa bi bolje prošli. Ja sam još tada shvatio da je nena pametna žena i da je treba slušati, što prije, to bolje.

Ostao sam dužan još da objasnim da to moje ime, Alem, kada se prevede na naš jezik s arapskog ima veze sa znanjem, pa bih u prijevodu na bosanski mogao biti onaj koji zna, onaj koji je učevan - Alem. Mnogo mi se sviđjelo to ime kad su mi objasnili njegovo značenje, osjećao sam se pametno i ponosio sam se njime. Još mi je draže bilo što nisu svi znali koju tajnu ono krije, pa sam se potrudio da što više čitam da bih, kao što je nena htjela, svašta znao. Iskreno, nisam volio puno učiti, učitelji su stalno tražili nešto napamet ili nešto dosadno, ali sam mnogo volio čitati. Mislim da me je to i podstaklo da napišem svoju priču, jer smatram da i moja gruda, kako su kod kuće zvali Bosnu, zaslužuje svoju priču, tačnije, moju priču njoj, o njoj, priču koju želim podijeliti s drugima, sa svojim vršnjacima i s mlađim, koji će doći u moje godine i razmišljati o istim stvarima kao i ja sad, imati slične dileme, pitati se ista pitanja, ali i sa starijim da ih podsjetim na ono što su zaboravili, da ih podsjetim na mladost i stvari za koje se vrijedi boriti, da im svojom mladošću i riječju budem podstrek. Toliko joj dugujem. Utkat ću ljubav u svako slovo koje kane iz mastila duše, nosit ću sjeme u svakoj rečenici, uz nadu sijača koji samo mašta o posijanom plodu koji će narasti. Umjesto tačke, stavit ću svoj muhur i radovati se svakoj promjeni. „A šta bi drugo bili plodovi ljubavi i truda do ljepota djela i sama ljubav kao konačnica?!“

* * *

Ja sam u sebi pronašao odgovore na mnoga pitanja. Roditelji i nena, doskoro i rahmetli djed, imali su veliki utjecaj u formiranju moje ličnosti i spoznavanju biti života, ali sve što naučim sam mogu prihvatiti tek kada prođe kroz filter moje duše i mozga, koji zatim naredi tijelu poslušnost tom stavu. Pomirio sam se s tim da je rodna gruda odgovorna za moju tvrdoglavost, nenina filozofija je pronašla plodno tlo u mome mozgu.

Možda i ne bih više razmišljao o tome da prije dva mjeseca babo nije, nakon što je došao kući s posla ranije, rekao da se trebamo preseliti u Švedsku, dobio je super plaćen posao tamo. Kaže, nena bi ostala ovdje s amidžom i strinom, a mi bismo živjeli tamo nekoliko godina dok on ne zaradi dovoljno para da se ovdje poslije ne mora stalno sikirati i misliti o svakoj marki i neizvjesnoj budućnosti. Spomenuo je grad Malme i rekao da tamo gotovo svi znaju engleski, pa ćemo se lakše sporazumijevati, a vremenom ćemo naučiti i švedski. Meni je to sve djelovalo kao ružan san ili kao da neko drugi priča nešto što ne razumijem i ne želim shvatiti, a babo samo poslušno otvara usta. Zar moj babo Alija, koji je uvijek znao prigovoriti ljudima koji odlaze iz Bosne, govoreći: „Kako smo je krvlju svojom branili i odbranili, a sada u miru da je napuštamo iako smo joj sada možda potrebniji nego ikada.“

Eh, dragi moj babo, je li to bilo samo "tada", prije nekoliko mjeseci, a sada možda Bosni pomoć ne treba?! Možda sad Bosanci trebaju u Švedskoj kreirati rješenja za svoj vatan i slati ga kao humanitarnu

pomoć u Bosnu skidajući sa sebe nemir i odgovornost koja ih muči, jer su ovdje ostali dužni, ostali dužni zemlji, jer na kraju će ipak ostati samo zemlja zemlji, svojoj zemlji.

Dragi moj babo, ja tebe mnogo volim i želio bih ti udovoljiti, jer poslušnost tebi je jedan od mojih temelja za ahiretsku kuću, ali babo, ja volim i nenu i ne mogu je ostaviti ovdje. Ona ne želi iz stare kuće, daleko od djedovih basamaka. Kome će oni pričati svoju priču i kako će onda širiti ljubav kada nema nas da je prenesemo dalje?! A nema tamo ni naninog berićeta. Ko će ujutro otvoriti širom vrata da berićet onako zdušno uđe i da svi odmah na sabahu nasmijani, iako se možda neki nisu dovoljno naspavali, uz kahvu razgovaraju i meni objasne sve što me zanima dok grickam kocku naninog pečenog šećera. Dugo ga nije pravila, sad ću joj reći da sam poželio, odmah će to ona meni ispeći. A ko će mi tamo svojom pričom i mršavom, srcu dobro znanom rukom, šećer sladiti?!

Bojim se, babo... Bojim se, babo, ako odeš ti, ko će ostati?! Ko će ostati?! Babo, ti ne znaš, možda si zaboravio koliko voliš svaku prašku koja dotakne ovu zemlju, jer je tvoja, znao si reći! Sjeti se, babo, pjesme, koju si skoro na svakom sijelu pjevao sa komšijama, ponekad onako „na suho“, a češće uz djedovu šargiju: „Bosno moja poharana...“ I ja bih za tobom ponavljao i učio riječi. Kome ćemo tamo pjevati naše pjesme?! Možda se naša šargija, berićet i basamac i ne mogu prevesti na njihov jezik, možda to tamo i ne postoji?!

Eh, moj babo, gdje si sad... Gdje će ti duša ako naše otrgneš od svog korijena? Hoćemo li se znati omladiti u tuđem zemljištu?! Dosad nikad nismo znali niti uspijevali da se prilagodimo negdje drugo, ma koliko govorili da je plodnije i pogodnije za naš „rast i razvoj“. Zato se krv proljevala, zato se krik duše bosanske čuo do neba! Čupali su korijene, ali nismo dali! A sada ti želiš da nas otrgneš! Možda misliš da ćeš blaže i bolje izvaditi taj korijen i polahko ga presaditi negdje drugo?! Ne, babo, ne mogu protiv onoga čemu si me naučio. Nikada se mi nigdje drugo omladiti nećemo, ma kako nas čupali odavdje, milom ili silom. Mada, „milom“ je gore, jer nemam načina da se branim, nemam protiv koga pušku da dignem, nemam koga da krivim. Jer, kako protiv tebe, babo?

Stid će me biti da kažem svojim drugovima da odlazim zbog para, ti si me uvijek učio da sreća ne leži u tome, da se toga najviše trebam čuvati. Stid će me biti, babo, da mi neko tamo spomene Bosnu, srce će prepući, a neću moći nikad da zaboravim. I kad budem htio, pogled na tvoju lijevu ruku koju si dao za nju, koja je ostala u Bosni, sjedinjena s njom, vječno će me sjećati. Boli to, babo, boli više i od para i želje za nekim obećanim boljim životom.

Da ti kažem još ovo, jer više ne mogu dok grcam od suza u grlu koje tugu srca liječe: Meni je ovdje dobro. Meni je ovdje miran san, jer i u snove dolaze drugovi, nena, ponekad rahmetli djed te ti i mama. I u snovima radimo iste stvari. Jest da nam je tamo u voćnjaku sve rodilo, pa milina pogledati, čak smo jednom bili posadili i lubenice pa sam ja skakao od sreće kad sam ih brao, a svaka slatka, ma k'o nijedna koju smo dosad probali! A meni bila još slađa, jer je iz naše bašče. U moje snove nikad nije dolazila Švedska, nikad nisam išao daleko, osim ekskurzija na koje su nas vodili nastavnici iz škole, pa bih uvijek noć prije sanjao kako hodamo po tim mjestima. I sad ponekad sanjam Tuzlu, pošto kažete da ću tamo u srednju školu, pa kad puno mislim o tome, onda usnijem da sam tamo u školi i da mi se ne sviđa, da hoću kući, pa kad se probudim i vidim da sam u svojoj sobi, ustanem i malo provirim kroz prozor, ugledam stari orah i ljulju koju si mi svezao na njemu, vidim da je sve na svome mjestu i onda mirno zaspim. I više ne sanjam, samo mirno spavam.

Ja znam, babo, da nama ovdje svašta fali, kako bi ti kazao, ali znam da ako odemo negdje tamo da pronađemo to malo što nam ovdje fali, možemo izgubiti ovo puno što ovdje imamo, a ja ne želim

razmjenu. Ne želim mijenjati ovo što imam i volim za nešto tamo što još nemam i ne znam da li će mi se svidjeti kad ga nađem.

Na kraju krajeva, kažeš da ćemo se vratiti. Ako je tako, onda mene ostavite s nenom, a vi idite i zaradite te pare, pa se vratite kad vam dotuži. Dolazit ću vam u posjetu, da vam donesem malo Bosne kad poželite njenih ljepota. Jer, ipak, babo, i ja sam ovdje začet i rođen, i mene ti je ova zemlja iznjedrila, hranila, čuvala, odgajala i napajala iz vrela svoje ljubavi. Sada kada sam porastao i trebam joj vratiti bar dio te nesebične majčinske ljubavi, ti želiš da odem. Pa ne mogu, babo moj, jer drugoj zemlji ja ljubav pružiti ne mogu, a opet, bez ljubavi živjeti ne znam.

Sve što znam i za šta sam ikada znao, sve čemu si me učio i naučio, svako moje sjećanje, moji dječaćki planovi za budućnost, svaki naš smijeh, igra, svi moji drugovi, rodbina za koju nam kratak Bajram bude da ih sve obiđemo, sve naše uspomene, slike, naša kuća, voćnjak, nena, basamac, djedov mezar...

Sve je moje u Bosni! Sve je moje ovdje i nikada se neće preseliti negdje drugo, jer takav je naš narod, tvrdoglav, nigdje se drugo ne može smiriti doli u Bosni. Baš kao i uspomene, ti tvrdoglavi stvorovi koji ne žele umrijeti.